

Apostolo Paul gij vinculū refugit, vt vincētus esset Christi Iesu. Non
lus cōiugij vin potuisset ad tantam apostolatus sui peruenire grati-
culum refugit am, si fuisset alligatus coniugij contubernio. Quōd
vt vincētus es si ille qui & doctrina præstantissimus erat, & tantum
set Christi Iesu Christi donum habebat, iudicauit tantum momen-
 ti esse si abstineret ab vsu copulæ coniugalis, & ideo
 sic mansit, ne plurimum suo munere decerperetur:
 quōd neque orationi vacare semper liceret, neque
 semper diuinis intendere mandatis, quem coniugij
 cura reuocaret, vt placere vxori esset necesse: quid
 vti que vos eligere oportet, quibus sola virginitas
 potest libertatem dare? *Tom. 1. in exhortat. ad virgines.*

Paulus nisi ef Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis
set integer cor si sic permaneant, sicut & ego. Non diceret, Bonum
pore nō diceret est innuptis vt sint sicut & ego, nisi esset integer cor-
innuptis, bonū pore. Nec diceret, Omnes homines volebam esse sic
est illis si sic p me ipsū. Si enim habuerit vxorem, & hoc dixit,
maneant sicut virgines esse noluit: sed abst. Sic enim à pueritia spi-
& ego. ritui seruiuit, vt huius rei studium nō haberet: quip-
 pe cū iuuenulus anticipatus sit à gratia Dei. Post-
 quam dixit vnumquemque proprium donum habe-
 re à Deo, ostēdit in qua re melius est esse propensio-
 rem, quia in eo adiuuatur quis quod videtur aui-
 ditate mentis appetere. *Tom. 5. in cap. 7. 1. ad Corinth.*

CAPVT OCTAVVM De Monachorum instituto.

1. *Monachorum & virginum Deo consecratarum
 institutum esse, vitam solitariam & ab ho-
 minum societate seclusam, et si in am-
 plissimis etiam vrbibus ha-
 bent, agere.*

Ps. 44.

A Vdi filia & vide, & inclina aurem tuā, & ob-
 liuiscere populum tuū & domum patris tui:
 quoniam cōcupiuit rex speciem tuam: quo-
 niam

Cap. VIII. De Monachorum instituto. 395

nã ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.
 Ipfus te deuouisti esse sponfam, deuota Deo dice- *virgo qua caris*
 ris. Quid tibi cum hominibus secularibus, aut quem *stuitatem uouit*
 tractatum habes cum illis? Quid vis scire cum ipsis? *sponsa est Dei.*
 perditione quam ipsi sequuntur? Si castitatem que-
 ris, hanc illi non habent. Si fidem quæris, quis est
 fidelis in illis, quem tu comitaberis? Si autem Chri- *Virgines sas*
 stum quæris, non manet in illis. Nescio quid queras, *era consuetu-*
 quales amicitias vel quales fabulas habeas cum il- *dinem seculari*
 lis. Deuouisti animam tuam ad destruenda omnia *rium vitare*
 quæ sunt huius seculi. Quomodo autem quæris se- *debent.*
 culum cui renunciasti? * Reuerti vis ad uomitum tu- ** 1. Pet. 2.*
 um sicut canis, aut velut sus lota iterum in volutati- *Seculo renun-*
 onem, sicut scriptum est, dicente Apostolo: * Si que- *ciant virgines*
 destruxi iterum reedificabo, præuaticatorem legis *sacra.*
 me constituo. Iterum ipse reperit dicens: * Quid quid ** Galat. 2.*
 in seculo est, concupiscentia carnis est, & concupi- ** 1. Ioan. 2.*
 scentia oculorum, quod non est de Deo, sed de hoc
 mundo est. Item alibi dicit: * Si quis voluerit ami- ** Iacob. 4.*
 cus esse huius mundi, inimicus Dei constituetur.
 Quid dicis deuota Deo? Quid vis hominibus place-
 re? Quid desideras, vel quid quæris? Si Deum quæris,
 tecum est. Si autem hominem quæris, non hoc deuoui-
 sti. Quid sunt homines? Homines huius seculi. * Et se- ** 1. Ioan. 2.*
 culum transit, & concupiscentia eius. Qui autem fece-
 rit quæ scripta sunt, manet in æternum. Quid desi-
 deras nescio. Si aurum, argentum, si vitam, si vestem
 splendidam, hoc tibi non placuit cum Deo: hoc De- ** Psal. 50.*
 us non admiratur, sed cor contritum & humiliatum.
 Quid quæris homines seculi, quos sanctus Aposto- ** Philip. 3.*
 lus iudicat Paullus, dicens: * Quorum Deus venter
 est & gloria in pudendis ipsorum, qui terrena sapi-
 unt, nostra autem conuersatio in cælis est? Si ergo
 cõuersationem in cælo habemus, quæ sursum sunt, ** Colos. 3.*
 quærere debemus, vbi Christus est, non quæ super
 terram. Rogo soror, qui sunt isti homines huius se-
 culi? Fratres tuos spirituales homines non sequeris,
 & sequeris carnales, qui si non saturentur, murmu-
 rabunt.

* Philip. 3.

rabunt. Misisti margaritas tuas ante porcos, qui cõculcent eas pedibus suis, & conuersi elidant te. Non audisti? * Virate canes, virate malos operarios? Qui sunt isti? Homines huius seculi, qui non sequuntur vestigia Christi. Rogo te quid tibi demonstrant? Dic mihi, castitatem quam non habent? Quid? fidem quam non inueniunt? Doctrinã quam non sequuntur, nisi diabolicam sapientiam huius seculi? Ieiunium quod odiunt? Abstinentiam quam iudicant? Humilitatem quam opprimunt? Sobrietatẽ quam negligunt? Sinceram mentem quam non habent, nisi duplicem? Verecundiam quam proijciunt à se? Nescio autem quid vis studere cum ipsis. *Tom. 1. ad virginem deuotam, Cap. 1.*

Non expedit virginib⁹ Deo consecratis cũ hoibus secularibus viuere familiariter.

* 1. Ioan. 4.

Virgo deuota quæ homines mundanos sequitur fabula est vulgi.

* Matth. 7.

Sed quid dicis? Ego autem conuerto eos ad me. Si autem ad te conuersi fuerint, non tibi expedit. Quid querit lupus cum agno? vel quid querit canis nisi panem? Quare autem rugit leo nisi pro præda? Tu te ipsam castam custodi si potes: quid vis docere, quod tu ipsa non facis? Sicut dicit Apostolus: * Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt. Si autem ab ipsis doctrinam accipias, docebunt te quod faciunt, vel quod sequuntur, concupiscentiam, fornicationẽ, libidinem, auaritiã, fraudem, immunditiam, impudicitiam, luxuriam, ebrietatem, improbitatem, turpiloquium, stultitiam, maleficia, homicidia, iram, rixam, & omnem malitiam. Quid dicis misera, vel quid excuses? Deuouisti animam tuam vt ab ipsis hominibus recederes, nunc autem quid queris? Rogo non confunderis, quando de te illi sibi fabulas faciunt, dicentes: Ecce deuota Deo, quæ nos sequitur. Dereliquit enim viam suam, & per terminos agri sui errauit, viam habitationis suæ non inuenit: Venite præoccupemus eam & ducemus in viam nostram. Cecidisti misera * in via lata & spatiosa quæ ducit ad mortem. *Deinde post pauca sequitur: Oculi tui obsecrati sunt nimio ardore libidinis, in quibus trabes subiacet. Aures tuæ ple-*
nz sunt

næ sunt omni spurcicia virili. Pedes vero tui veloces sunt, & non sunt pigri ad ianuã foris. Vbi sanctitas? vbi verecundia? vbi sobrietas? vbi grauitas? vbi castitas? vbi modestia? vbi fides? vbi continentia? vbi pura mens? vbi sunt illa omnia pro quibus fidem tuam opposueras quam perdidisti? Melius enim fuerat te non vouisse & facere, quàm vouere, & non facere.* Non potes duobus dominis seruire, aut Deo, aut mammonæ, sicut scriptum est: * Cum peruerso subuerteris.* Non potest comitti pannus vetus cum nouo. Tollit enim fortitudinem eius, & peior scissura fit. Volatilia ad sibi similia conueniunt, & * veritas ad eos qui operantur eam reuertetur. Absit vt tu mihi soror esse dicaris, quæ cum talibus conuersaris.

Votũ Deo factum nõ absq; graui scelere violatur.

* *Matth. 6.*

* *Psal. 17.*

* *Matth. 9.*

* *Eccli. 27.*

Et mox subiicit:

Tunc reuerteris in domum tuam cum fletu, vnde exieras gaudens. Sedebis in angulo domus tuæ, lugens & contristata plorans die ac nocte, * quærens * *Psal. 68.* qui simul tecum contristetur, & non erit, & cõsolantes te & non inuenies. Et dabunt tibi eleemosynam quos ante oderas, & mouebũt capita sua super te dicẽtes: Ecce quæ erat deuota Deo, modo facta est vt stercora terræ, & sicut ciuitas quæ expugnatur. Vbi est castitas illius? Vbi sunt omnia illa quæ eam sequebantur? Dereliquerũt enim illam, quia castitas erat dux eorum, perdidit castitatem & fugerunt omnia illa. Modo autem quid facies misera? Vbi sunt illi quos insequeris? Redimant te si possunt. * *Quam Matth. 16.* potes dare cõmutationem pro anima tua quã fraudasti per inobedientiam tuam, vt non audires fratres tuos vel sorores quæ tibi demonstrabant, ne te iungeres cum hominibus secularibus? Nunc autem quid faciemus tibi, vel quid dicemus quos audire noluisti? nisi vt nos ipsos plangamus super te dicentes: Parce Domine, parce. Qui forte fletũ nostrum & gemitum exaudire dignetur, vt det tibi animum conuertendi ad ipsum denuo, vt rememores peccata tua dicẽdo: * *Quantis panibus mercenarij patris Luc. 15.* mei

mei abundant, ego autem fame pereo? Surgam itaque & vadam ad patrem meum, & dicam illi: Pater peccavi in cælum & coram te, iam non sum digna vocari filia tua, suscipe me sicut vnam ex ancillis tuis vt viuam. Quid si forte pro te occiderit vitulum sacrificatum? *Tom. 1. lib. 2. ad virginem deuotam, Cap. 2.*

Quòd si in alijs Ecclesijs tanta suppetit ordinandi Sacerdotis consideratio, quanta cura expetitur in Vercellenfi Ecclesia, vbi duo pariter exigi videntur ab Episcopo, monasterij continentia, & disciplina

Eusebius in ciuitate postus Monachorum instituta tenet.

Ecclesiæ? Hæc enim primus in occidentis partibus diuersa inter se Eusebius sanctæ memoriæ coniunxit, vt & in ciuitate postus instituta monachorū teneret, & Ecclesiam regeret ieiunij sobrietate. Multum enim adiuuenti accedit ad Sacerdotis gratiam, si ad studium abstinentiæ, & normam integritatis iuuentutem astringat, & vesantes intra urbem abdicet vsu vrbs & cōuersatione. Hinc illi processerunt viri, Helias, *Heliseus, Ioannes, qui pelliceis tunicis & caprinis exuuijs induti, inopes atque egenes, angustijs & doloribus afflicti, in solitudinibus errabant, inter alta & condensâ montium, inuiarupium, speluncarum horrida, fouearū vadosa, quorum cōuersatione dignus orbis terrarum non erat. Hinc illi Daniel, Ananias, Azarias, Misael, qui in aula regia pascebantur, ieiunio alebantur tamquam in desertis, cibo aspero, potuque obuio. *Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 82.*

* *Heb. 11.*

II. Ambrosij atate virgines magno numero castitatem perpetuam vouisse, & ab eo instituto, nec precibus, nec minis, nec tormentis etiam reuocari potuisse.

Alex andrina totiusq; Oriens & Africana Ecclesia singula

SI quis igitur putat consecratione virginum minui genus humanum, consideret quia vbi paucae virgines, ibi etiam pauciores homines: vbi virginum studia crebriora, ibi numerū quoque hominum esse

esse maiorem. Discite quantas Alexandrina, totius
 que orientis, & Africana Ecclesia quotannis sacrare
 cōsueverint. Pauciores hīc homines prodeūt, quā
 illie virgines consecrantur. *Tom. 1. lib. 3. de Virginibus. crare confue*

Dicitur de Ecclesia: *Quis audiuit si parturuit ter-
 ra vno die, & gēs nata est simul? Vno autem die ter-
 ra non parturit, sed parit gratia. Venit pascha dies,
 in toto orbe baptismi sacramenta celebrantur, ve-
 lantur sacre virgines. Vno ergo die sine aliquo dolo-
 re multos filios & filias solet Ecclesia parturire. Id-
 eoque pulcre dicitur: Et gens nata est simul, de po-
 pulo consecrato. *Tom. 1. in exhortatione ad virgines.*

Memorie nostre puella dudum nobilis in seculo,
 nunc nobilior Deo, cum vrgeretur ad nuptias a pa-
 rentibus & propinquis, ad sacrosanctum altare con-
 fugit. Quod enim melius virgo recurreret, quā vbi
 sacrarium virginitatis offertur? Ne is quidem finis
 audacia. Stabat ad aram Dei pudoris hostia, victi-
 ma castitatis, nunc capiti dexteram Sacerdotis im-
 ponens, precem poscens, nunc iustæ impatiens mo-
 ræ, ac summum altari subiecta verticem. Num meli-
 us, inquit, tu mater me quā altare velabis, quod
 sanctificat ipsa velamina? Plus talis decet flammeus,
 in quo caput omnium Christus consecratur. Quid
 agitis vos propinqui? quid exquirēdis adhuc nuptijs
 sollicitatis animus? Iam dudū prouisas habeo. Spon-
 sum offertis? meliorem reperi. Quaslibet exaggerate
 diuitias, iactate nobilitatem, potentiam prædicare.
 Habeo enim cui nemo se comparet, diuitem mūdo,
 potentem imperio, nobilem cælo. Si talem habetis,
 non refuto optionem: si non reperitis, non prouide-
 tis mihi, sed inuidetis. Silentibus ceteris vnus abrup-
 tius, quid si, inquit, pater tuus viueret, innuptam te
 manere pareretur? Tum illa maiori religione, mode-
 ratore pietate: & ideo fortasse defecit, ne quis im-
 pedimentum posset afferre. Quod ille responsum de
 patre, de se oraculum, maturo sui probauit exitio.
 Ita ceteri eadem quisque metuentes, fauere crepe-
 runt

*Propinquis sua-
 dentibus nu-
 ptias respondeo*

runt qui impedire quærebant: nec dispendium debitarum attulit virginitas facultatum, sed etiam emolumentum integritatis accepit. Habetis puellæ deuotionis præmium, parentes cauete offensionis exemplum. *Tom. I. lib. I. de Virginibus.*

*Thecla copulã
fugiens contu-
gale, sponsi fu-
rore bestijs de-
moranda obij-
citur.*

*Bestia beatã
Theclam vio-
lare nõ audet*

*Virginitatem
et leones ad-
mirantur.*

*Thecla B. Pauli
discipula.*

*Exemplũ sem-
piternam memo-
ria dignum.*

Beata virgines quæ tam immortalis spiratis gratia, vt horti floribus, vt templa religione, vt altaria sacerdote. Ergo sancta Maria disciplinam vitæ informet, Thecla doceat immolari, quæ copulam fugiens nuptialem, & sponsi furore damnata, naturam etiam bestiarum virginitatis veneratione mutauit. Namque parata ad feras, cum aspectus quoque declinaret virorum, ac vitalia ipsa læuo offerret leoni, fecit vt qui impudicos detulerant oculos, pudicos referrent. Cernere erat lingentem pedes bestiam, cubitare humi, muto testificantẽ sono, quod sacrum virginis corpus violare non posset. Ergo adorabat prædam suam bestia, & propria oblita naturæ, naturam induerat quã homines amiserant. Videres quædam naturæ transfusione homines feritatem indutos læuitiam imperare bestię, bestiam ex osculãtem pedes virginis docere quid homines facere deberent. Tantum habet virginitas admirationis, vt eam etiã leones mireretur. Non in pastos cibis flexit, non citatos impetus rapuit, non stimulos ira exasperauit, non vsus decepit assuetos, non feros natura possedit. Docuerunt religionem, dum adorant Martyrem: docuerunt etiam castitatem, dum virgini nihil aliud nisi plantam exosculantur, demersis in terram oculis, tamquam verecundantibus ne mas aliquis vel bestia nudam virginem videret. Dicit aliquis: Cur exemplum attulisti Marię, quasi reperiri queat, quæ matrem Domini possit imitari? cur etiam Theclæ, quam gentium Doctor instituit? Da huiusmodi Doctorem, si discipulam requiris huiusmodi. Recens vobis exemplum profero, vt intelligatis Apostolum non vnus esse doctorem, sed omnium. Antiochiæ nuper virgo quædam fuit fugitã publici vsus aspectum,

aspectum, sed quo magis virorū euitabat aspectum, eo amplius incendebat. Pulchritudo enim audita nec visa plus desideratur, duobus stimulis cupiditatum, amoris cognitionis: dum & nihil occurrit quod minus placeat, & plus putatur esse quod placeat, quod non iudex oculus explorat, sed animus amator exoptat. Itaque sancta virgo ne diutius alerentur potiendæ spe cupiditatis, integritatem pudoris professa, sic restinxit improborū faces, vt non iam amaretur, sed produceretur. Ecce persecutio. Puella fugere nescia, certe pauida ne incideret in insidiatores pudoris, animum ad virtutem parauit: tam religiosa vt mortem non timeret, tam pudica vt expectaret.

Virgo Antiochena nobilis castitatē profertur vt amatores à se alienet.

Venit coronæ dies. Maxima omnium expectatio. Producitur puella, duplex professa certamen & castitatis & religionis. Sed vbi viderunt constantiam professionis, metum pudoris, paratam ad cruciatus, erubescerent ad aspectus, excogitare cœperunt,

Callidum inuentū Satana

quemadmodum specie castitatis religionem tollerent, vt cūm id abtulissent quod erat amplius, etiam id eriperent quod reliquerant. Aut sacrificare virginem, aut lupanari prostitui iubent. Quomodo deos suos colunt, qui sic vindicant? aut quemadmodum ipsi viuunt qui ita iudicant? Hic puella, non quod de religione ambigeret, sed de pudore trepidaret, ipsa secum: Quid agimus? Hodie aut Martyr, aut virgo,

Virgo Antiochena iubetur aut dijs sacrificare, aut lupanari ingredi

altera nobis inuidetur corona. Sed nec virginis notatio periculo men agnoscitur, vbi virginis auctor negatur. Nā quemadmodum virgo, si meretricem colas? quem-

Virgo quid in tanto periculo constituta cogitavit.

admodū virgo, si adulteros diligas? quemadmodum virgo, si amorem petas? Tolerabilius est enim mentem virginem quā carnem habere. Vtrumque bonum, si liceat: si non liceat, saltē non homini castē, sed Deo sumus. * Et Raab meretrix fuit, sed postquā Deo credidit, salutem inuenit. * Et Iudith se, vtilitero placeret, ornauit: quæ tamen quia hoc religione non amore faciebat, nemo eam adulteram iudicabat. Bene successit exemplū. Nam si illa quæ se

** Ios. 2. & 6. * Iudith 6.*

commisit religioni, & pudorem seruauit & patriam: fortassis & nos seruando religionem, seruabimus etiam castitatem. Quod si Iudith pudicitia religioni preferre uoluisset, perdita patria etiam pudicitia perdidisset. Itaque talibus informata exemplis, simul animo tenens uerba Domini quibus ait: *

* *Matth. 10.*

Quicumque perdidit animam suam propter me, inueniet eam, fleuit, tacuit, ne eam uel loquentem ad alter audiret: nec pudoris elegit iniuriam, sed Christi recusauit. Existimate utrum adulterare potuerit corpus, quæ nec uocem adulterauit? Iam dudum uerecundatur oratio mea, & quasi audire gestorum seriem criminofam atque explanare formidat. Claudite

*Virgo Dei ad
lupanar duci-
tur.*

aurum uirgines, ducitur puella Dei ad lupanar: sed aperite aurem uirgines Dei, Christi uirgo prostitui potest, adulterari non potest. Vbi cumque enim Dei uirgo est, Dei templum est: Nec lupanaria infamant castitatem, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Ingens petulantium concursus ad fornicem. Discite martyrum miracula sanctæ uirgines, dediscite locorum uocabula. Clauditur intus columba, strepunt accipitres foris, certant singuli quis prædam primus inuadat. At illa manibus ad cælum leuatis, quasi ad domum uenisset orationis, non ad libidinis diuerforium: Christe, inquit, qui domuisti Danieli uirgini feros leones, potes etiam domare hominum feras mentes. Chaldæis rorauit ignis: Iudæis se uinda suspendit misericordia tua, non natura sua. * Susanna ad supplicium genu fixit, & de adulteris triumphant.

Oratio uirginis in lupanari.

* *Dan. 13.*

Aruit dextera quæ templi tui dona uolabat, nunc templum ipsum attrectatur tuum, ne patiaris incestum sacrilegi, qui non passus es furtum. Benedicatur & nunc nomen tuum, ut quæ ad adulterium ueni,

*Vir quidam
militis specie
terribilis in lu-
panar irruit
ut uirginem
de liberet.*

uirgo discedam. Vix compleuerat precem, & ecce uir militis specie terribilis irruit. Quæma dmodum eum uirgo ut uidit, tremuit, cui populus tremens cessit? Sed non illa immemor lectionis: Et Daniel, inquit, supplicium Susannæ spectaturus aduenerat: &

quam

quam populus damnauit, vnus absoluit. Poteſt & in hoc lupi habitu ouis latere. Habet & Chriſtus milites ſuos, qui etiam legiones habet. Aut fortatte percuſſor intrauit, ne vereare anima, talis ſolet martyres facere. O virgo, fides tua te ſaluam fecit. Cui miles: Ne quaſo paueras ſoror: Frater huc veni, ſaluare animam nō perdere. Serua me, vt ipſa ſerueris. Quafi aduſter ingreſſus, ſi vis martyr egrediar. Veſtimenta mutemus, conueniunt mihi tua, & mea tibi, ſed vtraque Chriſto. Tua veſtis me verum militē faciet, mea te virginem. Bene tu veſtieris, ego melius exuar, vt me perſecutor agnoſcat. Sume habitum qui abſcondat fœminam, trade qui conſecret martyrem. Induere chlamydem quæ occultet membra virginis, feruet pudorem. Sume pileum qui tegat crines, abſcondat ora. Solent erubere qui lupanar intrauerint. Sane cū egreſſa fueris, ne respicias retro, memor vxoris Loth, quæ naturam ſuam, quia impudicos licet caſtis oculis reſpexit, amiſit. Nec vereare ne quid pereat ſacrificio: Ego pro te hoſtiā Deo reddo, tu pro me militem Chriſto habens bonam militiam caſtitaſis, quæ ſtipendijs militat ſempiternis: loricam iuſtitia, quæ ſpiritali munimine corpus includat: ſcutum fidei quo vulnus repellas, galeam ſalutis. Ibi enim eſt præſidium noſtrę ſalutis, vbi Chriſtus eſt: Quoniam mulieris caput vir, virginis Chriſtus. Et inter hæc verba chlamydem exiit. Suſpectus tamen adhuc habitus, & perſecutoris & aduſteri. Virgo ceruicem, chlamydem cepit miles offerre. Quæ pompa illa, quæ gratia, cū in lupanari de martyrio certarene: Additur perſonæ, miles & virgo, hoc eſt, diſſimiles inter ſe natura, ſed Dei miſeratione conſimiles, vt compleatur oraculum, * Tūc lupi & agni ſimul paſcentur. Ecce agna & lupus non ſolū paſcuntur ſimul, ſed etiam immolantur. Quid plura? Murato habitu euolat puella de laqueo, iam non ſuis alis, vt pote quę ſpiritalibus ferebatur: & (quod nulla vquam viderūt ſecula,) egreditur de lupanari virgo,

*Mulieris caput
vir, virginis
Chriſtus eſt.*

*In lupanari de
martyrio certatur.*

** Eſa. 65.*

*Mutato habitu
egreditur
puella è lupanari.*

sed Christi. At illi qui videbant oculis & non videbant corde, ceu raptores ad agnam lupi fremere ad prædam. Vnus qui erat immodestior, introiuit. Sed vbi hausit oculis rei textum: *Quid hoc, inquit, est?* Puella ingressa est, vir videtur. Ecce non fabulosa illud, cerua pro virgine, sed quod verum est, miles ex virgine. At etiam audiebam & non credideram, * quod aquas Christus in vina conuertit, iam mutare cepit & sexus. Recedamus hinc dum adhuc qui fuimus sumus. Numquid & ipse mutatus sum, qui aliud cerno quam credo? Ad lupanar veni, cerno vadimonium: & tamen mutatus egrediar, pudicus exibo, qui aduiter intraui. Indicio rei, quia debebatur tanto corona victori, damnatus est pro virgine qui pro virgine comprehensus est. Ita de lupanari non solum virgo, sed etiam martyres exierunt. Fertur puella ad locum supplicij cucurrisse, certasse ambo de nece, cum ille diceret: Ego sum iussus occidi, te absoluit sententia Virgo sacrata quando me tenuit. At illa clamare cepit: Non ego offero se morti te mortis vadem elegi, sed prædem pudoris optaui. Et cum viro, à Si pudor quaeritur, manet nexus: si sanguis exposcitur, fidei iustorẽ non desidero, habeo vnde dissoluam. In me lata est ista sententia, quæ pro me lata est. Certe si te pecuniæ fidei iustorem dedissem, & absente me iudex tuum censum sceneratori adiudicasset, eadem me sententia conuenires, meo patrimonio soluerem tuos nexus. Si recusarem, quis me indignam morte censeret? Quæto maior est capitis huius vsura? Moriar inuocens, ne moriar nocens. Nihil hic medium est, hodie aut rea ero tui sanguinis, aut martyr mei. Si cito redij, quis me audet excludere? Si moram feci, quis audet absolvere? Plus legibus debeo: rea non solum fugæ meæ, sed etiam cædis alienæ. Sufficiunt membra morti, quæ non sufficiebant iniuriæ. Est in virgine vulnere locus, qui non erat cõumelia: Ego opprobrium declinaui, nõ martyrium tibi cessi. Vestem non professionem mutauit. Quod si mihi præripis mortem nõ redemisti me, sed circumuenisti. Ca-

* Ios. 2.

*De lupanari
nõ solum virgo,
sed et martires
exierunt.
Virgo sacrata
quando me tenuit,
offerit se morti
Et cum viro, à
quo liberata
erat, de nece
certas.*

ut ne quæso contendas, caue ne contradicere audeas. Noli eripere beneficium quod dedisti. Dum mihi hanc sententiam negas, illam restituis superiorem, Sententia enim sententia superiore mutatur. Si posterior me non tenet, superior tenet. Possumus uterque satisfacere sententiæ, si me prius patiaris occidi. In te non habent aliam quam exerceant penam, in virgine obnoxius pudor est. Itaque gloriofior eris, si videaris de adultera martyrem fecisse, quam de martyre adulteram reddidisse. Quid expectatis? Duo contenderunt, &ambo vicerunt. nec diuisa est corona sed addita. Ita sancti martyres inuicem sibi beneficia conferentes, altera principium martyrio dedit, alter dedit effectum. *Tom. 1. lib. 2. de Virginibus.*

Et bene procedit, ut quoniam hodie natalis est virginis, de virginibus sit loquendum, & ex prædicatione liber sumat exordium. Natalis est virginis, integritatem sequamur. Natalis est martyris, hostias immolemus. Natalis est sanctæ Agnes, mirentur viri, non desperent paruuli, stupeant nuptæ, imitentur innuptæ. Sed quid dignum ea loqui possumus, cuius ne nomen quidem est vacuum luce laudis? Fuit deuotio supra ætatem: virtus supra naturam, ut mihi videatur non hominis habuisse nomē, sed oraculum martyris, quæ indicauit quid esset futura. Habeo tamen vnde mihi subsidium comparerer. Nomen virginis titulus est pudoris. Appellabo martyrem. Prædicauit satis. Prolixa laudatio est quæ non quæritur, sed tenetur. Faceffant igitur ingenia, eloquentia conticescat. Vox vna præconiū est. Hanc senes, hanc iuuenes, hanc pueri canant. Nemō est laudabilior quàm qui ab omnibus laudari potest. Quot homines, tot præcones, qui martyrem prædicant dum loquuntur. Hæc duodecim annorum martyrium fecisse traditur. Quo deestabilior crudelitas quæ nec minusculæ pepercit ætati. Imo magna vis fidei quæ etiam ab illa testimonium inuenit ætate. Fuit ne in illo corpusculo vulnere locus? Et quæ non habuit quo

Natalis beate Agnes.

*B. Agne ætatis
anno duodecim
mo martyr facta.*

ferrum reciperet, habuit quo ferrū vinceret. At istius ætatis puellæ toruos etiam vultus parentum ferre non possunt, & acu districta solent puncta flere quasi vulnera. Hæc inter cruentas carnificum impauida manus, hæc stridentium grauibus immobilis tractibus catenarum, nunc furentis mucroni militis totum offerre corpus, mori adhuc nescia, sed parata, vel si ad aras inuita raperetur, tendere Christo inter ignes manus, atque in ipsis sacrilegis focus trophæum: Domini signare victoris nunc ferratis coila manusque ambas inferere nexibus. Sed nullus tam tenuia membra poterat nexus includere. Nouum martyrij genus. Nondum idonea pœnæ, & iam matura victoriæ, certare difficilis, facilis coronari: magisterium virtutis impleuit, quæ præiudicium vehabat ætatis. Non sic ad thalamum nupta properaret, vt ad supplicij locū, læta successu, gradu festina virgo processit, nō in torto crine caput comta, sed Christo: nō flosculis redimita, sed moribus. Flere omnes, ipsa sine steru. Mirari plerique quod tam facile vitæ suæ prodiga, quam nondum lauserat, iam quasi perfuncta donaret: Stupere vniuersi, quod iam diuinitatis testis existeret, quæ adhuc arbitra sui per ætatem esse nō posset. Effecit denique vt ei de Deo crederetur, cui de homine adhuc non crederetur: quia quod vltra naturā est, de auctore naturæ est. Quanto terrore egit carnifex vt timeretur, quantis blanditijs vt suaderet, quantorum vota vt sibi ad nuptias proueniret. At illa: Et hæc sponsi iniuria est, inquit, exspectare placituram. Qui me sibi prior elegit, accipiet: Quid percussor moraris? Pereat corpus quod amari potest oculis, quibus nolo. Stetit, orauit, ceruicem inflexit. Cerneret trepidare carnificem, quasi ipse addictus fuisset, tremere percussoris dexteram, pallere ora alieno timentis periculo, cum puella nō timeret suo. Habetis igitur in vna hostia duplex martyriū, pudoris & religioais. Et virgo permāsit, & martyrium obtinuit. *Tom. I. lib. I. de Virginitate.*

II I. Facul-

*Agne ad necem
properat magis
quā noua nupta
ad thalamum.*

*Nuptias beatæ
Agnes mulierum
ambiant.*

*Mori maluit
Agne quā virginitatis
proprio
suo mutare.*

III. *Facultates relinquere propter Christum, consilij esse Evangelici & meriti singularis.*

Officium autem omne, aut medium, aut perfectum est, quod æque Scripturarum auctoritate probare possumus. Habemus etenim in Evangelio dixisse Dominum: * Si vis in vitam æternam venire, serua mandata Dicit ille: Quæ? Iesus autem dixit illi: Non homicidium facies, Non adulterabis, Non facies furtum, Non falsum testimonium dices, Honora patrem & matrem, Et diliges proximum tuum sicut teipsum. Hæc sunt media officia, quibus aliquid deest. Denique dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiui à iuuentute mea. Quid adhuc mihi deest? Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade, vende bona tua, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni sequere me. * Et supra habes scriptum, ubi diligendos inimicos, & orandum dicit pro calumniantibus & persequentibus nos, & benedicere maledicentes. Hoc nos facere debemus, si volumus perfecti esse, sicut pater noster qui in cælo est, qui super bonos & malos solem suum iubet radios suos effundere, & pluuia & rore terras vniuersorum sine vlla discretionem pinguescere. Hoc est igitur perfectum officium quod *κερδε δωμα* dixerunt Græci, quo corriguntur omnia, quæ aliquos lapsus potuerunt habere. *Tom. I. lib. I. Officiorum, Cap. II.*

Officiū omne, aut medium, aut perfectū est.

* *Matth. 19.*

Christus ijs qui perfecti esse cupiunt, cōsulit vt facultates suas omnes pauperib⁹ largiantur.

* *Matth. 5.*

Officio perfectō corriguntur omnia quæ aliquos lapsus potuerunt habere.

IIII. *Placere Deo obedientiam, qua superioribus propter Deum exhibetur.*

Sed & ille iter facit Domino Christianus, qui professionis suæ exhibet ei fidele seruitium, & castitatem quam promisit, custodit tam mēte quam corpore. Sunt enim plerique qui singularem vitam proponentes, singuli esse non possunt: sed quærunt sibi contubernia, atque vtinam fratrum. Inuenisti Chri-

*Ille clericus
iter Domino
facit, qui per
oia obiēperat
Sacerdoti cui
subiectus est.*

* 2. Tim. 4.

ftianum Monachum, cui cum fratre non conuenit, & libentius ei conuenit cum sorore, qui non sequitur seniore[m] utilia commomentem, & sequitur adulescentulam incongrua cachinnantem: eius si sincere corpus sit, anima non potest esse sinceris. Sed & ille clericus iter Domino facit, qui secundum Euangelium uiuit, & per omnia obtemperat Sacerdoti. Aliqui enim cum sint minus subditi, moleste ferunt cum à senioribus arguantur. Dicunt, grauer irascitur Episcopus, patientior esse deberet. Audi ergo optime clericice, Sacerdotis exigis patientiam, & tui non exigis disciplinam. Nescis quia mihi salutis causa arguere aliquando permillum est, tibi numquam peccare concessum est? Dicit enim *Paulus*: * In crepa opportune, importune argue. Esto ergo in omnibus subditus Sacerdoti, si vis eum esse mansuetum. *Tom. 3 Sermone 65.*

V. Coniugatos nonnumquam Monachos factos.

Paullinus vir nobilis Aquitania reditus facultatibus tam suis quam cultatibus tam suis quam coniugalibus, fit Monachus.

AMbrosius Sabino Episcopo. Paullinum splendore generis in partibus Aquitaniam nulli secundum, venditis facultatibus tam suis quam coniugalibus, in hos se induisse cultus ad fidem comperi, ut ea in pauperes conferat quæ redigit in pecuniam, & ipse pauper ex diuite factus tamquam deoneratus graui sarcina, domus, patriæ, cognationi quoque ualedicat, quo impèsius Deo seruiat. Elegisse secretum affirmatur Nolanæ urbis, ubi tumultum fugitans, auum exigit Matrona quoque virtuti & studio eius proxime accedit, neque à proposito viri discrepat. Denique transcriptis in aliorum iura suis prædijs, virum sequitur, & exiguo illic coniugis contenta cespite solabitur se religionis & caritatis diuitijs. Soboles eis nulla, & ideo meritum posteritas desiderata. Hæc ubi audierint proceres viri, quæ loquentur? Ex illa familia, illa profapia, illa indole, tanta præditum eloquentia migrasse à Senatu, interceptam familiæ

Vxor Paullini idē ritū genitum amplectitur.

Paullini & vxoris institutum homines huius seculi imitant.

familię nobilis successionem, ferri hoc non posse? Et cum ipsi capita & supercilia sua radant, si quādo Iſtidis ſuſcipiunt ſacra, ſi forte Chriſtianus vir attentior ſacroſanctę religioni veſtem mutauerit, indignum facinus appellāt. Equidem doleo tantā eſſe in mendacio obſeruantiã, in veritate negligentĩã vt confundantur plerique attentiores ad ſacroſanctam religionem videri, non conſiderātes vocem dicentis: * Qui me confuſus fuerit coram hominibus, confundar & ego eum coram Patre meo qui eſt in cęlis. Sed non confuſus eſt * Moyses, qui cum eſſet aſcitus in domum regiam, theſauris Aegypti opprobrium Chriſti præferendum putauit. * Non confuſus eſt Dauid, qui ante arcam teſtimonij coram omni populo ſaltauit. * Non confuſus eſt Eſaias, qui nudus & diſcalciatus ibat per populos oracula clamans cęleſtia. Quid vtique tam deforme viſibili ſpectaculo, quã hũtrionicos ſinuare geſtus, & ſcēmineo vſu mollire membra? Delitiarum comes & luxurię ludibrium eſt laſciua ſaltatio. Quid illud quod ipſe cecinit, dicens: * Omnes gentes plaudite manibus? Nempe ſi corporalia conſideremus, tamquam muliebribus intermixtum choreis putamus eum concrepare manibus, & turpi ſono plaudere. Nam & de Ezechiele dictum eſt: * Plaudite manu, & percutite pede. Sed hæc quę corporeo aſpectu ſiunt turpia, ſacroſanctę religionis contemplatione reuerēda ſunt, vt qui iſta reprehendunt, ipſi in laqueos reprehensionis animas ſuas inducant. Tom. 3 lib. Epiſt. 6. Epiſt. 36.

VI. Commemorantur caremonia quibus ſancti Patres in conſecratione ſacrarum virginum vſi fuerunt.

QVoniã quę habuimus digeſſimus ſuperiori- Soror Ambros bus libris duobus, tempus eſt ſoror ſanctã, ea ſij in tēplo D. quę mecum conferre ſoles, beatę memorię Liberij Petri à Libera præcepta reuoluere, vt quo vir ſanctior, eo ſermo ac- rio Papa vco ſedat gratior. Namque is, cum in Saluatoris natali, lata eſt.

Virgines votū ad Apostolum Petrum, virginittis professionem, *castitatis mu-* vestis quoque mutatione signares (quo enim melius die quàm quo virgo posteritatem acquisiuit) atque *tatione vestis* obstantibus etiam puellis Dei compluribus quæ certarent inuicem de tua societate: bonas, inquit, filia nuptias desiderasti. *obsignant.* Tom. 1. lib. 3. de *Virginibus.*

In die resurre- Non es memorata diei sanctæ dominicæ resurre-
ctiōis ante alt- ctionis, in quo diuino altari te obtulisti velandam?
tare in frequē- In tanto itaque solemnī conuentu Ecclesiæ Dei, inter
ti cœtu hominū ter lumina splendida, inter cādidatos regni cœlestis
nū virgines fo- quasi regina regi nuptura concesseras. Nō es memo-
lebāt relari. rata qualis allocutio facta est ad te illa die: *Aspice
* *Psal. 44.* filia & intueri, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum, quia ipse Dominus Deus tuus? Reminiscere ergo quantus ad sponsi tui & Domini nuptias conuenit populus. Seruare te oportuit fidem, quā sub tantis testibus pollicita es, semper cogitare cui virginittatem sponponderis. Facilius te oportuit sanguinem cum spiritu fundere, quàm perdere castitatē tuam. His tunc in illo die consecrationis tuæ dictis, & multis supra castitatem præconijs, sacro velamine tecta es, vbi omnis populus dotem tuam subscribēs, non atramento, sed spiritu, pariter clamauit, Amen. Tom. 1. lib. ad *virg. lapsam, Cap. 5.*

Oratio B. Ambrosij ad Deū Nunc ad te decutis omnibus Pater gloriæ vota
Patrē, qua in conuerto, cuius pietati incessabiles gratias agimus,
consecratione quod in virginibus sacris Angelorum vitā videmus
virginis vsus in terris, quam in paradiso quondam amiseramus.
videtur. Quid enim vel ad inuitada virginum studia, confirmandamque virtutem, vel ad concelebrandam virginittatis gloriam plus cōferre potuisti, quàm vt Deus ex virgine nasceretur? Amplius nobis profuit culpa, quàm nocuit: in quo redemptio quidē nostra diuinum munus inuenit. Sed ipse quoque vnigenitus Filius tuus vêturus in terras suscipere quod amissum est, puriorem carnis suæ generationem reperire non potuit, quàm vt habitatione cœlesti aulam virginis dedi-

dedicaret, in qua esset & immaculata castitatis sa-
 crarium & Dei templum. Quid autem illud atrox am-
 quod diuino tuo munere cum sanctis * Moysē & Aa- * *Exod. 15.*
 ron virgo pedes per fludus duxit Hebræorum exer-
 citum? Relinquo vetera, priuata non quæro, satis
 est ista nobilitas familiarum virginali. Te quæso vt tue
 aris hanc famulam tuam, quæ tibi seruire, tibi animam
 suam, tibi integritatis suæ studium dicare præsumsit. *Virgo sacra to-
 tam se Deo deo
 nouet.*
 Quam sacerdotali munere offero, affectu patrio com-
 mendo, vt propitius & præsul conferas ei gratiam,
 quo cælestium thalamorum immorantem adytis,
 sponsum excutiat, mereatur videre, introducatur in
 cubiculum Dei sui regis, mereatur audire dicentem
 sibi: * Ades huc à Libano sponsa, ades huc à Libano, * *Cant. 4.*
 transibis & pertransibis à principio fidei, vt transeat
 seculum, ad illa æterna pertranséat. Intende igitur
 Pater in tuum munus, cui sanctificando nullius con-
 silium requisisti: sed ipse sine vlllo petitor & atque ar-
 bitro tantam contulisti gratiam, quantam ante ora-
 cula diuina credere nemo potuisset, vt in suo vtero
 Deum virgo portaret. Cuius prærogatiua muneris
 prouocata crebescunt studia virginitatis, & faciæ
 integritatis exempla. Quibus hæc quoque famula
 tua ad huiusmodi virtutis gratiam lacessita, tuis
 assistit altaribus, non rutilanti cæsarie flauum defe-
 rens crinem, flammeo nuptiali dicatum: sed illum
 crinem quo euangelica illa mulier * sancta Maria * *Luc. 7.*
 pedes Christi sedula pietate detererit, & domum to-
 tam effuso impleuit unguento, sacro offerens vela-
 mine consecrandum. Adest puella quam non nupti-
 arum festa, non præmia, non onerati pondus vteri,
 voriuo nupturis dolore sollicitent: sed quæ imma-
 culatos sibi fidei partus & pietatis exposcat, vt in
 vtero accipiat de Spiritu sancto, & spiritum salutis
 Deo scera parturiant. Sed vt ista procedere possit me-
 ritorum gratia, tu Deus Pater omnipotens suffragia
 commendationis adiunge. Non enim solitaria dos
 pudoris est. Succingat sacræ virginis crinem mode-
 stia,

*1. Cor. 4.

stia,, sobrietas, continētia, vt virtutum accincta comitatu, purpureo dominici sanguinis redimita velamine, * mortificationem Domini Iesu in sua carne circumferat. Hæc sunt enim meliora velamina, quæ sunt indumenta virtutum, quibus culpa obtegatur, innocentia reuelatur. His igitur famulam tuam indue vestimentis, quæ in omni tempore munda sint.

*Eccles. 9.

Mundum enim manet, quicquid nulla interueniens culpa fuscauerit, vt ei iure dicatur: * Quoniã placuerunt Deo facta tua. In omni tēpore sint vestimenta sua candida, & oleum in capite non desit, quo facies suas mysticas possit accendere: vt cūm venerit

*Matth. 25.

sponsus, *inter illas sapientes virgines cœlesti thalamo digna numeretur, quæ deuotionis ac fidei suæ grauitatis quæ lumine munus sacræ professionis illuminet. Tuere igitur ancillam tuam Pater caritatis & gloriæ, vt quasi in horto clauso & fonte signato teneat claustra pudicitia, signacula veritatis. Agrū suum colere nouerit, quem colebat sanctus Iacob, & sexagesimos & centesimos quoque fructus capessat in huius virtutibus & fortitudinibus agri. Suscita

*Cant. 3.

in ea gratiam, & resuscites caritatē. * Inueniat quem dilexit, teneat eum, nec dimittat eum donec bona illa vulnera caritatis excipiat, quæ osculis preferuntur. Semper parata, noctibus & diebus, toto spiritu mentis inuigilet, ne vniquam verbum eam inueniat dormientem. Et quoniam vult se dilectus tuus sapius quærri, vt exploret affectum recurrentem, sequatur, exeat fides, & anima eius in verbo tuo peregrinetur corpore, vt assit Deo: vigilet cor eius, caro dormiat, ne male incipiat vigilare peccatis. Tu Domine adiuuge alios sacræ virginittatis ornatus. Adiuuge sedulos pios cultus: vt nouerit possidere vas suum, nouerit humiliari, dilectionem teneat, veritatis murum, pudoris septū: non pineæ, velamen eius non vincant cupressi: pudicitiam eius non turtures, simplicitatem eius non vincant columbæ. Sit in corde simplicitas, in verbis modus, erga omnes pudor,

pietas

pieras erga propinquos, circa egenos & inopes mi-
 sericordia, quod bonum est teneat, ab omni specie
 abstineat mala: veniat super eam benedictio mori-
 tury, & os viduæ benedicat eam. * *Cant. 8.*
 luum verbum tuum in corde eius, in brachio eius, &
 in omnibus sensibus & operibus eius Christus eluce-
 at: Christum intēdat, Christum loquatur. Aqua mul-
 ta non possit eius excludere caritatem, * *Rom. 8.*
 cutio, nec gladius, nec periculum: sed confirmata in
 omni verbo & opere bono, gloriam tuam induat, &
 in tua gratia conuerfetur in hoc mundo. Sanctifices
 eam in veritate, in virtute cōfimes, in caritate con-
 nectas, atque ad illam cœlestem gloriam pudicitia
 & integritatis coronam illibaram immaculatamque
 diuino tuo fauore perducas: * *Apoc. 14.*
 tur vestigia, in meridiano pascatur, in meridiano ma-
 neat, nec in greges sodalium incidat, sed agnis tuis
 admixta sine offensione versetur comes virginum,
 pedisequa Mariarum. Egredere itaque tu Domine
 Iesu in die spōsalium tuorum, suscipe iam dudum de-
 uotam tibi sp̄ritu, nunc etiam professione, imple ag-
 nitione voluntatis tuæ, assume ab initio in salutem
 in sanctificatiōe sp̄ritus & fide veritatis, vt dicat fa-
 mula tua: * *Psal. 72.*
 voluntate tua deduxisti me, & in gloria assumisti
 me. * *Psal. 144.*
 aperui manum tuam, & imple animam eius ben-
 edictione: vt saluam facias sperantem in te, * & fi-
 at vas in honorem sanctificatum, vtile Domino, ad
 omne opus bonum probatum: per illam æternalem
 crucem, per illam venerabilem gloriam Trinitatis.
 Cui est honor, gloria, perpetuitas, Patri Deo & Filio
 & Sp̄ritui sancto, à seculis nūc & semper, per omnia
 secula seculorum, Amen. *Tom. i. institut. virg. Cap. 17.*

*VII. Monachos apostatas, & sacras virgines à vo-
 to continentia relapsas cum suis corruptoribus,
 nisi penitentiam agant, in aperto salu-
 tis discrimine versari.*

Vidi

*Exercitia Mo-
nachorum.*

*Præpostera pe-
nitentia eorum
qui vitam mona-
sticam deseru-
erunt.*

* 1. Ioan. 2.

*Apostatas non
regit Dominus.*

* Rom. 9.

* 1. Cor. 3.

Vidi impium superexaltatum & eleuatum su-
per cedros Libani: & transiui, & ecce non erat.]
Considera aliquem per aliquot annos habuisse stu-
dium probitatis, castitatis custodiam, vitæ attentio-
ris affectum, piæ propositionis seruitutis, sedulæ ob-
seruationis officium: subitoque eum esse mutatum,
dissessisse de monasterio, valedixisse ieiunijs, conti-
nentiæ renunciaisse, indulgere delitijs, studere luxu-
riæ. Dudum de monasterijs exierunt, & nunc luxu-
riæ sunt magistri, disseminatores incontinentiæ, in-
centores petulantia, obrectatores pudoris. Nonne
de his pulcre dixeris: Effusi sunt gressus eorum? quos
bene vixisse poenituit. Egerunt itaque noui generis
poenitentiam pro virtutibus, & non agunt pro delictis.
* Sed hi ex nobis exierunt, dicit Ioannes: sed non erant ex nobis. Si enim ex nobis fuissent, nobiscum
perseuerassent. Hi ergo viam suam condemnauerunt,
quibus conuenit dici: O qui dereliquistis semitas
rectas, abeundo in vias tenebrarum, & qui letamini in
malis, & gaudetis in euerfione mala, quorum semitæ
prauæ, & flexuosi cursus eorum, sicut lubricus &
flexuosus auctor ipforum: cur odisse cepistis viam
rectam, & iustum consiliū deseruistis? Non vos direxit
Dominus. Quem autē dirigit Dominus, viam eius cupiet
sicut scriptum est: & ipsius semitis delectabitur. Vtrumque
tamen intelligi potest. Ita est medium, quod & ipse qui à
Domino dirigitur, viam Domini cupiet: quia duce ipso
omnis leuatur labor, omnia impedimēta remouentur,
in certia subministrantur, & ipse Dominus non aspernatur,
sed libenter accipit viam viri quem ad virtutem ipse
dixerit. Pulcre autem viri gressus dirigi dicuntur à
Domino, * quia non volentis, neque currentis, sed
miserētis est Dei, sine offensione seruare vestigium.
* Qui enim plantat & rigat, nihil sunt, sed qui dat
incrementum Deus. Ipsi soli gloria virtutum iure
deferatur. Denique etiam iustus cadit interdum: sed si
iustus est, cum ceciderit, non conturbabitur. Quod
con-

conditionis est, cadit: quod iustitiæ, resurgit: quoniam iustum Deus non derelinquit, sed confirmat manum eius. *Tom. 4. in enarratione psalmi 36.*

Sed ad te iterum redeo, (virginem lapsam alloquitur) quæ obliuionem tantorum passa bonorum, receptaculum tantorum malorum facta es. Quomodo tibi in actu illo ignominioso non veniebat in mentem habitus virginitatis, processus in Ecclesiam inter virgineos choros? Quomodo oculos tuos non perstringebat lux vigiliarum? Aures tuas non penetrabat hymnorum spiritalium cantus? Mentem tuam non ventilabat lectioinum celestium virtus? hinc vel maxime clamate Apostolo: *Fugite fornicationem,

* 1. Cor. 6.

Fornicatio graue crimen.

quia omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Et cum dicit, In corpus suum, tamen in Christo eum peccare demonstrat. Nam subiungit: Non estis vestri. Empti enim estis pretio magno, glorificate, & portate Deum in corpore vestro. Et iterum dicit: *Fornicatio autem & omnis immunditia nec nominetur inter vos, sicut decet sanctos. Et seposita omni adulatione sententiam figit Apostolus: Hoc, inquit, scitote intelligentes, quia omnis fornicator aut immundus, aut auarus non erit hæres in regno Dei. Hæc tanta & tam terribilia non tibi veniebat in mentem, cum ad illud opus nefarium tua membra peterentur? Sed mortifera te obliuio tamquam in gurgitem altissimum demergebat, & quasi captiuam execrabilis libido ducebat. Nonne vel illum locum tabulis separatum in quo in Ecclesia stabas recordare debuisti, ad quem religiosæ matronæ & nobiles certatim currebant, tua oscula petentes, quæ sanctiores & meliores te erant? Nonne vel illa præcepta quæ oculis tuis ipse scriptus paries ingerebat, recordari debuisti? Diuisa est mulier & virgo: quæ non est nupta, cogitat quæ Domini sunt, quomodo sit sancta corpore & spiritu. Tu autem in contrarium vertens dictum, ita cogitans, ita agens, vt nec corpore

* Ephes. 5.

Virgines sacra in quanto pretio fuerint Ambrosij tem

Virgines in fornicatione prolapsæ, nec

corpore nec spi-
ritu sancta
sunt.

corpore eses sancta nec spiritu: Corpore quidem for-
nicando, spiritu autem virginitatem mentiendo.
Proh nefas, solet fama subsequi factum, tua autem
ad malum fama preuenit. Nam cum ante triennium
rumor quidam & susurratio de te fuisset, tu sinceritatem
pretendebas, vindictam de maledicis in Ec-
clesia postulabas publice. Quos æstus ego sustinui?
Quos pater tuus pro tua opinione sustinuit labores,
requireres singulos, singulos astringentes, ut ad au-
torem infamiae veniremus. Graue enim erat nobis
& intolerabile de Dei virgine, vel turpe aliquid dici,
vel credi. Ne hoc verita es, nec ante oculos habuisti,
ne venires inimicis tuis in gaudium, & eos haberes
inensos qui pro tua opinione laborabāt. Multum
audax, multum temeraria, ut te conscientia tua non
terreret, simulata virginitate, putares te etiam
Deum posse decipere. Sed ille qui dixit: * Nihil occultum
quod non reueletur, Et vos, inquit, fecistis in occulto,
ego autē in manifesto vos faciam. Ille qui non mentitur,
furtiuum scelus deduxit in publicum, & in conspectu
solis huius tenebrarum velstrarū opera denudauit. O
quicquid pretendit sermo, crudeliora occurrunt, & cupiens
moderari non inuenit modum. Oblita es propositum,
oblita parentes, oblita es Ecclesiam, oblita gloriam
dignitatis tuæ, oblita honorem virginitatis, etiam
oblita promissionem regni, oblita iudicium terribile,
amplexa es corruptionem, protulisti fructum confusionis,
finem vero mortem leuissimam, & interitum sempiternum.
Tom. 1. cap. 6. lib. ad virginem lapsam.

* Esa. 1.
Quam grauis
est peccati vir-
gines Deo con-
secratae si in
fornicationem
prolabantur.

Cupio prodesse, sed subuenire non possum, quia
totum caput in dolore, & totum cor in maestitia est,
à pedibus vsque ad caput, sicut ait Esaias: * Non est
malagma imponere. Infirmas tua omne humanæ
medicinæ exclusit auxilium. Et licet tam boni quam
mali iusta indignatione permoti, te omni depopulatione
dignam, omni tormentorum genere discruciatam iudicent
morte mulctandam, aut ignibus exurendam,

tentandum, Ego tamen qui scio grauiora facinorosis
 feruari tormenta, & sine fine impias animas crucia-
 tus manere, non temporales vtique, sed æternos, ali-
 js volo te cruciatibus affici, profuturis vtique, non
 animam perdituris. Ego secundum diuinam senten-
 tiam dabo cõsiliũ. Solum enim & vnicum tentan-
 dum est remedium, illud quod diuina vox per Eze-
 chielem miseris porrigit. * Nolo, inquit, mortẽ pec-
 catoris, sed tantũ vt conuertatur & viuat. Et iterum:
 Post hæc, inquit, dixi: Conuertere ad me, numquid
 resina nõ est in Galaad, aut medicus nõ est ibi? Qua-
 re non ascendit sanitas filiaẽ populi mei? Hęc vtique
 dicta pœnitentiam sapiunt, hæc sententię Dei vocant
 ad pœnitentiam peccatores. Pœnitudo enim neces-
 saria est, sicut vulneratis sunt necessaria medicami-
 na. Sed quanta putas, & qualis necessaria pœniten-
 tia, quæ aut æquet crimina, aut certe excedat? Vide
 ergo si simplex hoc peccatũ adulterij est, an duplex
 sit per illam necem quæ facta dicitur in occulto: &
 secundum conscientiaẽ molem exhibenda est pœ-
 nitentiaẽ magnitudo. Pœnitentia ergo non verbis
 agenda est, sed & actu. Hęc autem sic agitur: Si tibi
 ante oculos ponas de quanta gloria rueris, & de quo
 libro vitæ nomen tuum deleterum sit, & si te iam cre-
 das prope ipsas positã * tenebras exteriores, vbi erit
 fletus oculorum & stridor dentium sine fine. Cũ hæc
 certa fide sicut est animo conceperis, quia necesse
 est prauaricatricem animam tartareis pœnis & ge-
 hennæ ignibus tradi, nec aliud remedium constitut-
 um esse post baptismũ quàm pœnitentiæ solatium,
 quantumuis afflictionem, quantumuis laborem, &
 indecorem subire, esto contenta: dummodo ab æter-
 nalibus pœnis libereris. Ergo hæc tu tecũ cogitans,
 & mente retractans, proprij facti tu ipsa iudex esto
 crudelior. In primis omnis cura vitæ huius inter-
 menda tibi est, & quasi mortuam te existimans, sic-
 ut es, quomodo possis reuiuiscere cogita. Deinde lu-
 gubris tibi accipienda est vestis, & mens ac membra

*Virgines la-
psa nõ exclus-
duntur à pœni-
tentia.*

** Ezech. 33.*

*Pœnitentiã nõ
cessaria est
peccatoribus,
quemadmodũ
vulneratis me-
dicamina.*

*Virgo lapsa
quomodo pœ-
nitentiã agen-
re debeat.*

** Matth. 8.*

singula digna castigatione puniēda. Amputentur crines, qui per vanam gloriam occasionem luxuriæ præstitērunt. Defluāt oculi lacrymas, qui masculum simpliciter nō aspexērūt. Pallefcāt facies, quæ quondam viruit impudice. Denique totum corpus incuria maceretur, cinere aspersum & opertum cilicio perhorrescat, quia male sibi de pulcritudine placuit. * Cor vero sit liquefcens sicut cera, ieiunij inquiritans seipsum, & cogitationibus ventilans quare sit ab inimico subuersum. Sensus etiā crucietur, quia in membra corporis cū haberet dominationem, malo cessit imperio. Talis vita, talis actio pœnitentiæ si fuerit, perseverās audebit sperare, & si non gloriam, certe pœnæ vacationem. Dicit enim Deus: * Conuertimini ad me, & conuertar ad vos. Conuertimini ex toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu: dirumpite corda vestra, & non vestimentum, quoniam pius & misericors sum. * Sic conuersus magnus ille David iustificatus est. * Sic Ninive peccatrix illa ciuitas incumbentem sibi euasit interitum. Peccator ergo si sibi ipsi non pepercerit, à Deo illi parçitur. Et si futuras pœnas, gehennæ præcipuas in hoc paruo vitæ spatio compensauerit, seipsum ab æterno iudicio liberat. Grandi plagæ, alta & proluxa opus est medicina. Grande scelus grandem habet necessariam satisfactionem. Nam non est dubium leuius esse crimen, vbi peccatum suum vltro homo confitetur & pœnitet. At vbi celans mala sua inuitus detegitur, & nolens publicatur, illud grauius scelus est, quod tibi vtiq; prouenisse negare non poteris. Et ideo fortius est dolendum, quia peccatum est fortius. Si mente cernerent homines peccatores quale iudicium imminet mundo, sensus humanus non dispergeretur vanitate seculari, si non infidelitate grauaretur. Quantumuis & qualemuis cruciatum gligior vita duceret, optarent: dummodo in illas pœnas æterni ignis non incurrerent. Sed tu quæ iam ingressa es agonem pœnitentiæ, insiste misera fortiter, inhære tamquam

* Psal. 118.

Post pœnitentiam virgo lapsa sperare remissionem criminum potest.

* Iohel. 2.

* 2. Reg. 12.

* Ionæ 3.

Grande scelus grandē habet necessariā satisfactionem.

Cap. VIII. De Monachorum instituto. 419

tamquam naufragus tabulæ, sperans per ipsam te de profundo criminum liberari. Inhære pœnitentiæ usque ad extremū vitæ, nec tibi præsumas ab humano die posse veniam dari, quia decipit te qui hoc tibi polliceri voluerit. Quæ enim proptie in Dominum peccasti, ab illo solo te conuenit in die iudicij expectare remedium. *Tom. 1. lib. ad virginem lapsam, Cap. 8.*

De te autem filii serpentis, minister diaboli, violator templi Dei, qui vno scelere duo crimina perpetrasti, adulterium vtique & sacrilegium. Sacrilegium plane, vbi vas Christo oblatum, Domino dedicatum, dementi temeritate polluisti. * Balthasar rex ille Perfarum, qui in vas Domini quæ de templo Hierosolymis fuerat à patre eius ablata, bibere cum suis amicis & concubinis vsurpauit, ipsa nocte Angeli manu percussus, crudeli morte punitus est. Quid de te arbitraris perditæ pariter & perditor, qui vas rationabile consecratum Christo, sanctificatum Spiritui sancto impie temerasti, polluisti sacrilege, & tui propositi immemor, & iudicij diuini contemtor? Melius enim fuerat omnino te non esse natū, quàm sic natum vt te sibi gehenna proprium filium vindicaret. Et licet ipsa conscientia sceleris te agat per diuersa præcipitem: * (Fugit enim impius nemine persequente se,) licet de te diuæ imagines peccati dormientem quoque perterreant, non solū vigilantem: tamen ne quid à pastore etiam oui morbide vel mortuæ medicaminis denegatum sit, do cõsiliū: Petas vltro carcerem pœnitentiæ, obstringas carenis viscera, animam tuam tuam gemitibus ieiunijque disercucias, sanctorum petas auxilium, iaceas sub pedibus electorum, * vt non per cor impœnitens thesaurizes tibi iram in die iusti iudicij Dei, qui reddet singulis secūdam opera sua. Nec te in eorum numero constituas, quos iuger Paulus: * Qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione, & libidine quæ gesserunt. Nec

*Qui virgines
sacras violat
committunt ad-
ulterium &
sacrilegium.*
* Dan. 5.

* Proverb. 28.

*Quid Ambrosius
faciendum
putet corrupto
virginis sa-
cra.*

* Rom. 2.

* 2. Cor. 12.

Multitudo peccantium non facit impunitatem criminum.

tibi de multitudine peccantium similiarum blandiaris & dicas: Non solus hoc ego egi, multos habeo socios: sed recogita, quia multitudo sociorum impunitatem non facit criminum. Nam Sodoma & Gommorra in totis quinque ciuitatibus innumerabiles utique habitabant populi, & omnes pariter qui libidinose corpora sua tractauerunt, igneis imbribus conflagrati sunt: solus autem Loth de illo inuitabili incendio euasit, qui ab illa turpitudine se alienum præstiterat. Exclue ergo vel nunc infelix de corde tuo blandimenta serpentis, & luctu & fletu continuo, dum in corpore tuo immundo anima illa tenebrosa versatur, remedium tibi in die necessitatis acquire, semper ante oculos tuos habens Apostoli sententiam: * Quia omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis sui secundum quæ gessit, siue bonum siue malum. *Tom. 1. lib. ad virginem lapsam, Cap. 9.*

* 1. Cor. 5.

* Thren. 2.

* Quis consoletur te virgo hlia Sion, quia magna facta est sicut mare contritio tua. Effunde sicut aqua cor tuum ante faciem Domini: Extolle ad eum manus pro remedio animæ tuæ, & peccatorum tuorum. Accipe igitur lamentum. Et primum quidem nullo die quinquagesimus psalmus intermitatur, quia in negotio tali cantatus est. Et vsque versiculum illum: Cor contritum & humiliatum Deus non spernit, cum lacrymis gemituque percurrens. Insuper etiam hanc lamentationem non sine compunctione cordis in conspectu Dei iudicis funde: * Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut desciam vulnera animæ meæ? Conuersi sunt dies festi mei in luctum, & cantica in lamentationem, recessit sonus hymnorum, & læticia psalmorum, & successit stridor dentium & fletus oculorum. * Obmutui & humiliata sum & filii à bonis, & dolor meus renouatus est. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. *Abyssus*

Virgo lapsa singulis diebus magna attentione leget psalmum quinquagesimum.

* Hier. 9. *Quomodo virgo lapsa suam conditione coram Deo deplorare debet.*

* Psal. 38.

fus circumdedit me, postremo merfit caput meum
 in fissuras mōtium. Heu me, quia facta sum sicut So-
 doma & combusta sum sicut Gomorha, quis misere-
 bitur cineres meos? *Durius offendi quàm Sodoma, *Gen. 19.
 quia illa legem nesciens deliquerat, ego autem ac-
 cepta gratia peccaui in Dominum. * Si homo peccet * 1. Reg. 2.
 in hominem, erit qui interueniat: Ego quæ peccaui
 in Dominum, quem propitiatorem inueniā? * Con- * Psal. 7.
 cepti dolorem, & peperini iniquitatem. Lacum aperui
 & effodi eum, & incidi in foueam quam feci: Ideo
 conuersus est dolor meus in capite meo, & in vertice
 meo iniquitas mea descēdit. Immunditia mea ante
 pedes meos, nō fui memor nouissimorum meorum,
 & cecidi miserabiliter, nec est qui consoletur me. O
 quàm acerbus fructus luxuriæ, amarior felle, crude-
 lior gladio. Quomodo facta sum in desolationem?
 Subito defeci, perij propter iniquitatem meam, ve-
 lut è somno exsurgens: ideo in ciuitate Domini villi-
 ficata est imago mea. * Deletū est de libro vitæ no- * Psal. 109.
 men meum, facta sum sicut noctua in domicilio, sic-
 ut passer vnicus in edificio, nō est qui consoletur me.
 * Considero à dextris & video, & nō est qui agnoscat * Psal. 141.
 me. * Perijt fuga à me, & nō est qui requirat animam * Psal. 30.
 meam. Facta sum sicut vas perditum, quoniam audi-
 ui vituperationem omnium circa me habitantium.
 Vē diei illi in quo me infelix vterus genuit, & lux ista
 crudelis excepit. Oportuerat me potius non fuisse
 natam, quàm sic in gentibus fabula fierem. Propter
 me confusio & improprium factum est omnibus fa-
 mulis Domini, & eum digne colentibus. Lugete me
 montes & colles, lugete me fontes & flumina, quia
 fletus filia ego sum. Lugete me bestię siluarum, repti-
 lia terræ, & volucres cœli, & omnis anima quæ vita
 frueris. Nam vos beatæ feræ & volucres, quibus nul-
 lus metus de inferis, neque post mortem reddenda
 est ratio, nos manet pœna crudelis tartari, qui ha-
 bentes sensum delinquimus, & ideo non est pax pec-
 catoribus, Meum est peccatum, mea iniquitas. Non

sunt similia offensa hominum, quia horribilis hæc impietas est, carne pollicita seruare virginem & castitatem professâ publicæ, meatita sum Domino, id eo non est mihi fiducia, inuocandi Dominum altissimum, quia obstructum est os delinquentium. Nam meum malum Propheta cecinit: * Quod qui elongant se à Deo peribunt, disperdit omnem fornicantem à se. Et iterum: * Adhæsit anima mea faucibus meis, & in puluerem mortis deducta sum. Verumtamen clamabo ad Dominum cum adhuc tempus est, dum datur spatium, quia in morte nō est memoria, & in inferno non est confessio. * Domine ne in ira tua arguas me, neq; in furore tuo corripas me. Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & non est sanitas in carne mea à vultu iræ tuę. Non est pax ossibus meis à facie irę tuę. Quoniam iniquitates meę superposuerunt caput meum, sicut onus graue grauata sunt super me. Computruerunt & deteriorauerunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ. Miserijs afflicta sum vsque in finem, rugio à gemitu cordis mei. Cor meum conturbatum est intra me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum Deus repulisti me, & destruxisti me, ostendisti mihi dura, potasti me vino compunctionis, expulsa sum ab oculis tuis, iam non adijciam vt respiciam ad templum sanctum tuum, & facta sum in exterminio. Quæ utilitas in sanguine meo, dū descendendo in corruptionem? Numquid mortuis facies mirabilia, aut medici suscitabunt? Tuus sermo est, tua promissio est: * Nolo mortem peccatoris, sed conuersionem, vt possit viuere. Ad te Deus meus conuersio, quia tu solus potes renouare omnia, & ab inferis animas reuocas. Tu soluis compeditos, tu Deus elisos erigis, cæcos illuminas, mortuos suscitās. * Erraui sicut ouis perdita, require famulam tuam, ne lupus crudelis glutiat me. * Multi dicunt animę meę, nō est salus in Deo eius. Sed tuum cōsiliū tecum est. * Quot sunt dies famulæ tuę, quādo facies meum iudicium?

Defecit

* Psal. 72.

* Psal. 21.

* Psal. 37.

* Ezech. 33.

* Psal. 118.

* Psal. 38.

* Psal. 118.

Defecit in salutari tuo anima mea, defecerunt in lacrymis oculi mei, effusa est in terra gloria mea. Quando respiciens restitues animam meam? * Propter iniquitatē corripuisti me, & tabescere fecisti sicut araneam animam meam. Memento Domine quòd pulvis sum, vide humilitatem meam, & laborem meum, & remitte omnia peccata mea. Remitte mihi vt refrigerer prius quàm abeā, & amplius non ero, * nec in inferno erit confessio. Potens es Domine dirumpere vincula mea quibus ligata sum atque contricta, qui Raab fordidam non aspernatus es. Iram tuam Domine aufer à me, quia peccaui tibi crudeliter, donec iustifices causam meam & educa me in lumine Deus virtutum. Da pœnitentię effectum, confessionis perseverantiã, ne me induret deceptor animæ. Hoc mihi donum, hãc mihi gratiam de tuo fonte præstari cupio Deus, vt in æternum tibi confitear. Qui viuus & regnas in Trinitate in secula seculorum, Amen. Tom. 1. lib. ad vrg. lapsam, Cap. 10.

CAPVT NONVM

De diuersis Cæremonijs antiquissimisq̃ue nonnullis Ecclesiæ consuetudinibus.

I. *Hymnos & cantica Ecclesiastica ab Ambrosio defendi atque commendari.*

Librum etiam contra epistolã Donati qui patris Donati secundus post Maiorinum Episcopus apud Carthaginem fuit, eodem presbyterij mei tẽpore scripsi, in qua epistola ille agit, vt non nisi in eius communione bap̃isma Christi esse credatur, cui nos contradicimus. In hoc libro dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quòd in eo tamquam in petra fundata sit Ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus beatissimi Am-

*Ambrosius ait
Et or est hymno
rũ quorudam
qui in Ecclesiæ
cantantur.*